MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM ĽUDSKÉ ZDROJE

PROGNÓZY VÝVOJA NA TRHU PRÁCE V SR II

Uplatnenie absolventov stredných a vysokých škôl podľa výšky hrubej mesačnej mzdy v roku 2018

ITMS 2014+312031N138

Apríl 2019

TREXIMA

Predhovor riešiteľského tímu

Výrazný **ekonomický rast Slovenska** v posledných rokoch významne ovplyvnil situáciu na trhu práce. Jedným z aktuálnych fenoménov súčasnosti je nárast počtu voľných pracovných miest. Zamestnávatelia avizujú čoraz väčšie problémy s náborom zamestnancov s požadovanou kvalifikáciou. Vzniknutému stavu sa prispôsobili mladí absolventi škôl, ktorí svojimi **nárokmi na mzdu** kopírujú vývoj situácie na trhu práce a rekordne nízku nezamestnanosť. Nie je preto ojedinelé, že zamestnávatelia sa snažia ponukami zaujať už študentov posledných ročníkov škôl.

Od 1. mája 2018 patrí medzi povinnosti zamestnávateľov, podľa **§ 62 ods. 2 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti** v znení neskorších predpisov, pri zverejňovaní ponuky zamestnania uvádzať sumu základnej zložky mzdy. Po roku účinnosti tohto opatrenia prax potvrdila rozdielny prístup zamestnávateľov k plneniu uvedenej povinnosti. Kým väčšina zamestnávateľov zverejňuje „len“ požadovanú základnú zložku mzdy, časť zamestnávateľov uvádza vo svojich inzerátoch aj príplatky k základnej hrubej mesačnej mzde, resp. iné mzdové zložky alebo formulácie benefitov s cieľom zaujať potenciálneho zamestnanca a získať ho na voľné pracovné miesto. Výsledky však motivujú aj zamestnávateľov o zlepšovanie pracovných podmienok, ako aj o zabezpečovanie účinnejších opatrení na odborný rast zamestnancov organizácie a ich kariérny postup.

Aj tento stav ovplyvňuje mzdovú úroveň absolventov. Rozdiely medzi očakávaniami študentov o výške svojej mzdy a reálnou situáciou po nástupe do zamestnania do značnej miery determinuje absencia ich **informovanosti o uplatniteľnosti a perspektívach príslušných študijných odborov** pred nástupom na vzdelávaciu cestu. Vplýva na to aj úroveň poskytovaného výchovného poradenstva a kariérneho poradenstva na základných a stredných školách, a tiež odborná úroveň a informovanosť tejto skupiny zamestnancov v rezorte školstva. Výber študijných odborov, ktoré nezodpovedajú potrebám zamestnávateľov, najmä z hľadiska moderných technológií vyvoláva akútnu potrebu zvyšovania odbornej kvalifikácie pedagógov v týchto oblastiach.

V záujme zlepšenia situácie **Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (ďalej len „MPSVR SR“)** zorganizovalo v priebehu 4. štvrťroka 2018 odborné semináre v sídlach samosprávnych krajov, na ktorých sa zúčastnili **výchovní poradcovia základných škôl, kariérni poradcovia stredných škôl, odborní zamestnanci okresných úradov, úradov samosprávnych krajov a úradov práce, sociálnych vecí a rodiny**. Program seminárov bol orientovaný najmä na uplatnenie absolventov v odbore vzdelania, uplatnenie absolventov učebných a študijných odborov na trhu práce, **priemerné hrubé mesačné mzdy absolventov stredných a vysokých škôl** v roku 2018 a dodatočnú potrebu pracovných síl do roku 2023 z aspektu situácie v príslušnom samosprávnom kraji.

Priemerná hrubá mesačná mzda zamestnancov v SR dosiahla v roku 2018 hodnotu 1 175 EUR. Metodika výpočtu sa líši od ŠÚ SR, pričom sú v nej zahrnuté aj mzdy ozbrojených zložiek a ústredných orgánov štátnej správy. Predkladaná štúdia umožňuje porovnať mzdy absolventov stredných a vysokých škôl podľa odborov vzdelania v jednotlivých odvetviach a tiež regiónoch SR. Zaznamenaný je tiež vývoj miezd z aspektu hodnotenia obdobia do 5 rokov a nad 5 rokov od ukončenia štúdia a celkový rastový potenciál miezd.

Národný projekt **„Prognózy vývoja na trhu práce v Slovenskej republike II“,** realizovaný v gescii **MPSVR SR** podľa **Zákona č. 453/2003 Z. z. o orgánoch štátnej správy v oblasti sociálnych vecí, rodiny a služieb zamestnanosti** a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, **Zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti** a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a **Zákona č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave** a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, zabezpečuje kvalifikované analýzy uplatnenia absolventov stredných a vysokých škôl na trhu práce z hľadiska rôznych faktorov, medzi ktoré patrí taktiež mzdová úroveň.

Aktuálne vypracované analýzy uplatnenia absolventov z hľadiska dosahovanej mzdy poskytujú ucelený pohľad na **zamestnanosť absolventov z hľadiska odmeňovania ich výkonu na pracovných miestach u zamestnávateľov** po vstupe na trh práce. Význam informácií o odmeňovaní absolventov je zdôrazňovaný taktiež v platnom **Nariadení Európskeho parlamentu a Rady o Európskom sociálnom fonde plus (ESF+)** zo dňa 30. mája 2018 (COM/2018/382 final), s osobitným zameraním na expertízne štúdie v predmetnej oblasti.

Vzhľadom na výzvy pretrvávajúce vo viacerých členských štátoch a regiónoch EÚ v oblasti zamestnanosti a zamestnateľnosti mladých ľudí, vrátane tých, ktorí nie sú zamestnaní ani zapojení do procesov vzdelávania alebo odbornej prípravy, je nevyhnutné, aby členské štáty cielene investovali dostatočné kapacity do opatrení na podporu pracovného uplatnenia mladých ľudí, a to aj prostredníctvom vykonávania osvedčených **systémov záruk pre mladých ľudí**.

V nadväznosti na úspešné projekty realizované v programovom období 2014 až 2020 majú členské štáty ďalej rozvíjať opatrenia s cieľom ďalšieho začleňovania mladých ľudí do plateného zamestnania, resp. vzdelávania a prípravy pre trh práce, ako aj informačné toky osobitne určené pre nižšie vekové kategórie. Efektívna starostlivosť o budúcu perspektívu pracovného uplatnenia mladých ľudí je nevyhnutne spojená s prioritným riešením situácie dlhodobo nezamestnaných, neaktívnych a znevýhodnených mladých ľudí, pričom nezastupiteľnú úlohu zohrávajú moderné formy práce s mládežou, vrátane motivačných foriem výchovného poradenstva a kariérového poradenstva.

Osobitnú pozornosť je potrebné venovať opatreniam zameraným na uľahčenie prechodu zo školy do plateného zamestnania, ako aj na modernizáciu služieb zamestnanosti v prostredí nastupujúcej

digitalizácie a štvrtej priemyselnej revolúcie. S cieľom poskytovať mladým ľuďom individualizovanú pomoc a podporu majú členské štáty EÚ zabezpečovať vhodné podmienky pre partnerstvá medzi všetkými účastníkmi trhu práce a vzdelávania v rámci všetkých odvetví ekonomických činností a na všetkých územných úrovniach, pričom je osobitne dôležité podnecovať **účasť sociálnych partnerov** na koordinovanom zosúlaďovaní obsahu vzdelávania s potrebami a požiadavkami zamestnávateľských subjektov.

Tripartitné rozhodnutia v oblasti aktívnej podpory uplatnenia absolventov stredných a vysokých škôl v platenom zamestnaní sa musia opierať o **expertízne poznatky získavané kvalifikovanými výskumno-štatistickými metódami**, vrátane cielených prieskumov a ekonomického modelovania. Kľúčové poznatky expertíz musia byť nevyhnutne k dispozícii orgánom štátnej správy v oblasti vzdelávania a prípravy pre trh práce, zástupcom zamestnávateľov, zamestnancov, vzdelávacích a ďalších inštitúcií, ako aj odbornej verejnosti. V procese rozhodovania o výbere študijného odboru alebo učebného odboru je žiaduce vziať do úvahy výsledky hodnoverných štúdií o perspektíve uplatňovania ľudského činiteľa v produktívnej práci a posilňovať súčinnosť zainteresovaných účastníkov trhu práce a vzdelávacích inštitúcií pri cielenom zvyšovaní zamestnateľnosti, flexibility a adaptability absolventov stredných a vysokých škôl na trhu práce.

Mzdové ohodnotenie profesijného uplatnenia mladých ľudí na pracovných miestach v podnikoch a organizáciách, vrátane mikropodnikov i subjektov sociálnej ekonomiky, patrí ku kľúčovým aspektom finančných benefitov celej spoločnosti, vrátane podnikov a organizácií, predovšetkým pokiaľ ide o úroveň tvorby pridanej hodnoty a **daňovo – odvodových príjmov verejných financií**. Osobitný význam má zvyšovanie participácie na trhu práce u tých osôb, ktoré sú najviac ohrazené vznikom dlhodobej nezamestnanosti, resp. ekonomickej neaktivity, sociálneho vylúčenia a kriminality.

Perspektíva, že mladí ľudia budú pružnejšie etablovaní na trhu práce, dlhšie aktívni, produktívni a prospešní, má napomáhať vo zvyšovaní povedomia o význame celoživotného zvyšovania úrovne vedomostí, zručností a spôsobilostí, ktoré umožňuje aktívne sa podieľať na finančno – ekonomických výsledkoch ekonomickej činnosti podnikov, organizácií, resp. celých odvetví ekonomických činností v regionálnych štruktúrach národného hospodárstva generujúceho zdroje na zabezpečovanie starostlivosti o zdravie produktívneho, poproduktívneho aj predproduktívneho obyvateľstva, znižovanie sociálno – ekonomických nerovností, zvyšovanie kvality života a inkluzívnosti spoločenských štruktúr. Úspešne uplatnení absolventi stredných a vysokých škôl dokážu prostredníctvom zvyšovania **produktivity, zamestnanosti a objemu disponibilných mzdových prostriedkov** efektívne znižovať tlak na verejné financie súvisiaci s nastupujúcim starnutím populácie a dekarbonizáciou ekonomilky, s kľúčovým cieľom trvalo udržateľného rozvoja zabezpečiť zdravý život a podporovať blahobyt pre všetkých obyvateľov v každom veku.

Manažérske zhrnutie

Informácie o **uplatnení absolventov podľa výšky dosahovanej mzdy sú základným faktorom k zlepšovaniu systému vzdelávania a uplatniteľnosti absolventov.**

V predkladanej štúdii sa nachádzajú informácie o **mzdách absolventov stredných a vysokých škôl podľa jednotlivých odborov vzdelania v jednotlivých regiónoch v roku 2018. Prvýkrát v histórii sú údaje o dosahovaných mzdách dostupné na úrovni špecializácií a jednotlivých fakúlt a škôl. Úroveň podrobnosti a relevantnosti informácii vytvára z predkladanej štúdie výnimočné dielo, ktoré je jediné svojho druhu v podmienkach SR.** Množstvo analyzovaných informácií v tejto štúdii nebolo ešte nikdy v podmienkach SR publikovaných.

Výška mzdy absolventov je jedným zo základných faktorov, na ktorých záleží jednotlivým osobám pri voľbe vzdelávacej a kariérnej cesty. Preto je nevyhnutné a žiaduce tieto informácie sprístupniť v prijateľnej podobe širokému spektru osôb. To umožní **prirodzenú reguláciu systému vzdelávania a vytvorí motiváciu jednotlivých škôl k dosahovaniu vyššej kvality vzdelávania. Predmetné informácie budú v ďalších etapách Národného projektu Prognózy vývoja na trhu práce v SR II zahrnuté do integrálneho hodnotenia uplatniteľnosti absolventov stredných a vysokých škôl.** Tieto informácie budú súčasne aktualizované a sprístupnené na webovom sídle projektu. **Informácie analyzované v tejto štúdii tak priamo pomôžu širokému spektru osôb na trhu práce a majú potenciál k výraznému zlepšeniu situácie na trhu práce v SR.**

Najvyššie mzdy v roku 2018 mali absolventi technických smerov, najnižšie absolventi umeleckých smerov.

Pri stredoškolských aj vysokoškolských absolventoch platí, že najvyššie mzdy dosahujú absolventi technických vied a náuk a niektorých spoločenských vied. Na druhej strane spektra sú absolventi zdravotníckych odborov vzdelania a vied a náuk o kultúre a umení. Zatiaľ, čo priemerná mzda stredoškolských absolventov *Technických vied a náuk I* do 5 rokov od ukončenia štúdia dosiahla v roku 2018 približne 1 060 EUR, absolventi zdravotníckych a umeleckých odborov vzdelania zarábali v priemere v hrubom len približne 820 EUR, resp. 850 EUR. **Stredoškolskí absolventi nad 5 rokov od ukončenia štúdia zarábajú v priemere o 20 % viac, ako ich mladší kolegovia.**

Pri vysokoškolákoch do 5 rokov od ukončenia štúdia tiež výrazne dominujú absolventi *Technických vied a náuk I* s priemernou hrubou mesačnou mzdou v roku 2018 na úrovni 1 511 EUR. Na druhej

strane spektra sa nachádzajú absolventi *Vied a náuk o kultúre a umení* s priemernou hrubou mesačnou mzdou v roku 2018 na úrovni 977 EUR do 5 rokov od ukončenia štúdia a 1 243 EUR nad 5 rokov od ukončenia štúdia. **Vysokoškolskí absolventi nad 5 rokov od ukončenia štúdia zarábajú v priemere o 41 % viac ako ich mladší kolegovia. Vysokoškolskí absolventi tak majú výrazne vyšší potenciál pre rast miezd ako stredoškolskí absolventi.**

Priemerné hrubé mesačné mzdy absolventov všetkých hlavných skupín odborov vzdelania rastú. Rýchlejšie však rastú mzdy stredoškolských absolventov ako vysokoškolských.

S ekonomickým rastom hospodárstva a výrazným rastom miezd v ekonomike SR rastú aj mzdy absolventov stredných a vysokých škôl. Tento rast sa týka absolventov všetkých hlavných skupín odborov vzdelania. **Od roku 2013 vzrástla priemerná mzda stredoškolsky vzdelaných zamestnancov o 38 %, vysokoškolsky vzdelaní zamestnanci si v rokoch 2013 – 2018 prilepšili o približne 25 %. V tomto raste sa prejavuje predovšetkým nedostatok stredoškolských absolventov na trhu práce.**

Najvýraznejší relatívny nárast miezd stredoškolsky vzdelaných zamestnancov bol v rokoch 2013-2018 zaznamenaný pri osobách so vzdelaním z *Technických vied a náuk II* a *Vied a náuk o kultúre a umení*. Tento nárast predstavoval 43, resp. 42 %, avšak aj napriek tomu stále ostávajú absolventi umeleckých smerov najhoršie platenými stredoškolákmi spolu s absolventmi niektorých spoločenských vied a zdravotníctva. Najnižší nárast bol zaznamenaný pri absolventoch *Spoločenských vied, náuk a služieb II*, ktorí si v období rokov 2013-2018 prilepšili približne o 30 %.

Mzda vysokoškolsky vzdelaných osôb rástla predovšetkým zamestnancom z hlavnej skupiny odborov vzdelania *Vedy a náuky o kultúre a umení, Spoločenské vedy, náuky a služby II* a *Technické vedy a náuky II* s nárastom miezd o 31 %, 30 % a 29 % v období rokov 2013-2018. Na druhej strane, najmenej si polepšili zamestnanci s vyštudovaným odborom vzdelania z odborov vzdelania *Spoločenské vedy, náuky a služby I*, a to približne o 21 %.

Absolventi zarábali v roku 2018 najviac v Bratislavskom a Trnavskom kraji, najmenej v Prešovskom kraji.

Stredoškoláci do 5 rokov od ukončenia štúdia zarábajú najviac v Bratislavskom kraji. Týka sa to všetkých hlavných skupín odborov vzdelania okrem *Vied a náuk o kultúre a umení*, kde s priemernou mzdou na úrovni 914 EUR v roku 2018 sú na druhom mieste, hneď za Žilinským krajom so mzdou na úrovni 942 EUR. Na druhej strane spektra sa nachádza Prešovský kraj s najnižšou priemernou hrubou

mesačnou mzdou absolventov stredných škôl vo väčšine hlavných skupinách odborov vzdelania. Zatiaľ, čo priemerná hrubá mesačná mzda stredoškolských absolventov *Technických vied a náuk I* do 5 rokov od ukončenia štúdia bola v roku 2018 v Bratislavskom kraji na úrovni viac ako 1 350 EUR, v Prešovskom kraji to bolo menej ako 900 EUR. **V Prešovskom kraji môžu absolventi stredných škôl očakávať v priemere približne o 30 % nižšie mzdy ako v Bratislavskom kraji, čo sa týka absolventov všetkých hlavných skupín odborov vzdelania. Výnimku tvoria iba skupiny odborov *Vedy a náuk o kultúre a umení*, kde sú mzdy nižšie približne o 14 %.**

Rovnako tak pri vysokoškolských absolventoch dominuje vo väčšine hlavných skupín odborov vzdelania Bratislavský kraj s výrazne vyššími mzdami v roku 2018 oproti ostatným krajom. Na druhej strane spektra je Prešovský kraj, v ktorom sú mzdy vysokoškolských absolventov v jednotlivých hlavných skupinách odborov vzdelania nižšie o 20 % až 40 %. Diferenciácia miezd absolventov medzi krajmi je tak pri vysokoškolských absolventoch analogická so situáciou pri stredoškolských absolventoch. Výnimku tvoria absolventi z hlavnej skupiny odborov vzdelania *Zdravotníctvo*, pri ktorých sú mzdy medzi krajmi vyrovnanejšie, pričom najnižšie mzdy v roku 2018 mali absolventi zdravotníctva v Košickom kraji, v priemere 1 160 EUR do 5 rokov od ukončenia štúdia a najvyššie v Bratislavskom kraji na úrovni 1 470 EUR.

Najvyššie mzdy v roku 2018 mali vysokoškolskí absolventi z oblasti IT a ďalších technických smerov, najnižšie predovšetkým absolventi teológie, a učiteľských smerov. Stredoškoláci majú najvyššie mzdy v oblasti chémie a strojárstva a najnižšie v oblasti služieb.

Najvyššie mzdy do 5 rokov od ukončenia štúdia v roku 2018 mali vysokoškolskí absolventi priemyselného a softvérového inžinierstva (viac ako 2 500 EUR v hrubom), kvantitatívnych metód v ekonómii, leteckej dopravy, ale aj absolventi odborov tepelné energetické stroje a zariadenia, vodné stavby, chemické inžinierstvo a robotika (2 000 – 2 400 EUR). Najhoršie sú na tom predovšetkým absolventi katolíckej a evanjelickej teológie, predškolskej pedagogiky a baníctva. Najlepšie zarábajúcimi stredoškolákmi sú absolventi gumárskej a plastikárskej výroby a strojárstva. Títo absolventi mali do 5 rokov od ukončenia štúdia v roku 2018 mesačnú mzdu vyššiu ako 1 300 EUR v hrubom. Na druhej strane, najnižšie mzdy v roku 2018 mali absolventi odborov výroba konfekcie, poštový manipulant, sanitár, ako aj absolventi odboru vzdelania učiteľstvo pre materské školy a vychovávateľstvo a styling a marketing. Títo absolventi zarábajú do 5 rokov od ukončenia štúdia v priemere len približne 690 EUR – 740 EUR v hrubom.